

Kazimiera Winiarska

NAUCZANIE RACHUNKOWOŚCI W ORGANIZACJI STUDIÓW UNIWERSYTECKICH W NIEMCZECH

TEACHING ACCOUNTING IN UNIVERSITIES IN GERMANY

Katedra Sprawozdawczości Finansowej i Audytu, Uniwersytet Szczeciński
ul. Adama Mickiewicza 64, 71-101 Szczecin, e-mail: kr234@wneiz.pl

Summary. The aim of the article is present study specializations in which lectures on accounting are given as well as the names of the subjects from this field. The analysis also took into consideration the course hours and the number of ECTS points attributed to each subject. The study uses materials published on internet websites of the selected German universities. The analysis of the study programs of accounting related subjects shows that the program contents as well as the number of hours of direct contact with the lecturer are similar in both countries, however, the number of subjects is significantly smaller in Germany than it is in Poland. Moreover, more hours of self-study is required from German students. They should also be prepared for lectures and actively take part in discussions. A very specific element of the study programs in Germany is a research seminar which allow to transform acquired knowledge into practical solutions. The subjects of the seminars are related to actual accounting and economics problems.

Słowa kluczowe: programy rachunkowości, studia w Niemczech.

Key words: accounting programs, studying in Germany.

WSTĘP

Rachunkowość jako przedmiot studiów może być różnie realizowany w poszczególnych krajach ze względu na uregulowania prawne, tradycje, doświadczenie, ustrój polityczny, kadre służb księgowych i informatyzację gospodarki. Istota i zakres rachunkowości w każdym kraju są również regulowane standardami międzynarodowymi. Stopień adaptacji standardów międzynarodowych jest uzgodniony przez władze centralne każdego kraju.

Ze względu na niemożliwość dokonania rozległych porównań międzynarodowych, na potrzeby oceny, czy polskie programy nauczania rachunkowości (Winiarska 2010, Gos i in. 2012, Zarzycka 2014) odpowiadają standardom europejskim, dokonano porównania programów jej nauczania na wybranych uniwersytetach w Niemczech.

Celem artykułu jest zaprezentowanie kierunków studiów, na których jest wykładana rachunkowość oraz nazw przedmiotów z tego obszaru. Analizą objęto również wymiar godzinowy zajęć i liczbę punktów ECTS.

MATERIAŁ I METODY

W przygotowaniu artykułu korzystano przede wszystkim z materiałów internetowych wybranych uniwersytetów niemieckich oraz z publikacji dotyczących programów nauczania.

Wykorzystano metodę porównań i metodę badań analitycznych.

ORGANIZACJA STUDIÓW W NIEMCZECH

Struktura studiów w Niemczech została określona w ramowej ustawie o szkolnictwie wyższym (Hochschulrahmengesetz 1999), znowelizowanej w 2007 r. Ustawa przewiduje możliwość prowadzenia studiów licencjackich (lub inżynierskich), kończących się tytułem Bachelor, i studiów magisterskich, kończących się tytułem Master. Określa też minimalny czas ich trwania. Szczegółowe zapisy dotyczące wprowadzania ECTS i suplementu do dyplomu są zawarte w uchwale Stałej Konferencji Ministrów Edukacji i Kultury Landów w Republice Federalnej Niemiec (Kulturministerkonferenz 1998).

W 2002 r., w nawiązaniu do konwencji bolońskiej, stworzono w Niemczech podstawę prawną prowadzenia przez uczelnie studiów licencjackich (lub inżynierskich i magisterskich) w ramach ich standardowej oferty oraz wprowadzenia systemu studiów trzystopniowych. Decyzja ta została wdrożona na podstawie przepisów wydanych w poszczególnych landach w odniesieniu do szkolnictwa wyższego.

Konferencja Rektorów Szkół Wyższych (Hochschulrektorenkonferenz – HRK), Konferencja Ministrów Kultury (Kulturministerkonferenz – KMK) oraz Federalne Ministerstwo Edukacji i Badań (Bundesministerium für Bildung und Forschung) 21 kwietnia 2005 r. uzgodniły krajowe ramy kwalifikacji dla niemieckiego szkolnictwa wyższego (Qualifikationsrahmen für Deutsche Hochschulabschlüsse 2005).

We wrześniu 2000 r. KMK przyjęła ogólne kryteria (zaktualizowane w październiku 2004 r.) wprowadzania systemów punktowych opartych na ECTS (Kulturministerkonferenz 2004). Jeden punkt odpowiada łącznie 30 godzinom zajęć dydaktycznych i indywidualnej nauki. Wprowadzanie ECTS w ramach trzech głównych cykli studiów jest obowiązkowe od 2004 r. ECTS stosuje się również na potrzeby transferu i kumulacji punktów w ramach jednej specjalnej ścieżki w przypadku przejścia studenta z jednej uczelni do innej uczelni w Niemczech lub za granicą.

Zapewnienie jakości w dziedzinie dydaktyki i badań na uczelniach odbywa się głównie za pomocą procedur wewnętrznych i zewnętrznej oceny jakości kształcenia (od 1995 r.) oraz akredytacji studiów (od 1998 r.). Akredytację studiów przeprowadzają lokalne agencje, przy czym akredytowaniem i przedłużaniem akredytacji tych agencji zajmuje się jeden centralny organ akredytacyjny (Niemiecka Rada Akredytacyjna – Akkreditierungsrat). Określa on podstawowe wymogi procedury akredytacji, aby zagwarantować, że jest ona przeprowadzana zgodnie z rzetelnymi i przejrzystymi standardami.

Uczelnie są placówkami landów, które są zobowiązane zagwarantować równoważność studiów, egzaminów w trakcie studiów i egzaminów dyplomowych oraz możliwość przeniesienia się do innej uczelni. Jednym z niezwykle istotnych celów reformy jest zwiększenie efektywności uczelni w sferze dydaktyki (Seria Focus 2008).

Na mocy konwencji bolońskiej wprowadzono w Europie nową strukturę i kierunki studiów z nowymi egzaminami końcowymi. Celem jest zwiększenie mobilności studentów w Europie oraz utworzenie przejrzystych i porównywalnych dyplomów końcowych na uczelniach europejskich. Kolejnym celem jest skrócenie czasu studiów do momentu uzyskania pierwszego dyplomu akademickiego. Następstwem postanowień bolońskich jest wprowadzenie studiów licencjackich (Bachelor) oraz magisterskich uzupełniających (Master). Studia typu Bachelor

trwają 3–4 lata i kończą się uzyskaniem dyplomów Bachelor of Arts (B.A.), Bachelor of Science (B.Sc.) lub Bachelor of Engineering. Absolwenci tych studiów mogą podjąć studia magisterskie uzupełniające, które na ogół trwają od roku do dwóch lat. Analogicznie do dyplomów Bachelor kończą się one dyplomami Master of Arts (M.A.), Master of Science (M.Sc.) lub Master of Engineering.

Organizację systemu szkolnictwa wyższego w Niemczech ilustruje rys. 1.

Uniwersytet nauk stosowanych		Uniwersytet / uniwersytet techniczny	
		studia doktoranckie (PhD) 3–4 lata	
studia II stopnia (Master) 1–2 lata		studia II stopnia (Master) 1–2 lata	egzamin państwowy
studia I stopnia (Bachelor) 3–4 lata		studia I stopnia (Bachelor) 3–4 lata	jednolite studia magisterskie 5–6 lat

Rys. 1. System szkolnictwa wyższego w Niemczech
Źródło: DAAD (2014).

W szkolnictwie wyższym w Niemczech są różne kategorie szkół:

- Universität – Uniwersytet,
- Technische Universität – Uniwersytet Techniczny,
- Hochschule – Szkoła Wyższa,
- Technische Hochschule – Wyższa Szkoła Techniczna.

Na uniwersytetach profesorem może zostać osoba, która posiada habilitację. Tytuł profesora uniwersytetu zatwierdza regionalne ministerstwo szkół wyższych. Tytuł jest przyznawany do końca życia, nawet gdy profesor zmieni szkołę. Profesor na uniwersytecie ma 4–6 godzin dydaktycznych na tydzień (około 200 godzin na rok). Pozostałe godziny pracy powinien przeznaczyć na pracę naukową lub realizację projektów badawczych. Profesor na uniwersytecie ma swoją katedrę i obsługę sekretariatu (jedną lub dwie sekretarki).

W szkołach wyższych profesurę otrzymują osoby z doktoratem. Profesor w szkole wyższej pracuje dydaktycznie 18–20 godzin tygodniowo. Zwykle dodatkowo profesorowie pracują w firmach lub innych szkołach wyższych.

PRZEDMIOTY Z ZAKRESU RACHUNKOWOŚCI NA WYBRANYCH UNIWERSYTETACH NIEMIECKICH

Na potrzeby niniejszego artykułu do badań wybrano 16 uniwersytetów w Niemczech, na których występuje instytut lub katedra rachunkowości (tab. 1).

Tabela 1. Wybrane niemieckie uniwersytety prowadzące zajęcia z rachunkowości

Uniwersytet	Katedra / instytut	Nazwa w języku polskim
Uniwersytet Erlagen	Lehrstuhl für Rechnungswesen und Controlling	Katedra Rachunkowości i Controllingu
Uniwersytet Potsdam	Lehrstuhl für Rechnungswesen und Wirtschaftsprüfung	Katedra Rachunkowości i Rewizji Gospodarczej
Uniwersytet Techniczny Dresden	Lehrstuhl Betriebliches Rechnungswesen / Controlling	Katedra Rachunkowości Przedsiębiorstw / Controllingu
Uniwersytet Saarland	Lehrstuhl für Betriebswirtschaftslehre, insbesondere Rechnungswesen und Finanzwirtschaft	Katedra Ekonomiki Przedsiębiorstw, w szczególności Rachunkowości i Gospodarki Finansowej
Uniwersytet Mannheim	Lehrstuhl für ABWL und Rechnungswesen	Katedra Ekonomiki Przedsiębiorstw i Rachunkowości
Uniwersytet Halle	Lehrstuhl Externes Rechnungswesen und Wirtschaftsprüfung	Katedra Rachunkowości Zarządczej i Rewizji Gospodarczej
Uniwersytet Duisburg	Lehrstuhl für Rechnungswesen, Wirtschaftsprüfung und Controlling	Katedra Rachunkowości, Rewizji Gospodarczej i Controllingu
Uniwersytet München	Institut für Rechnungswesen und Wirtschaftsprüfung	Instytut Rachunkowości i Rewizji Gospodarczej
Uniwersytet Bochum	Lehrstuhl für Betriebswirtschaftslehre, insbesondere Unternehmensforschung und Rechnungswesen	Katedra Ekonomiki Przedsiębiorstw, w szczególności Badań Przedsiębiorstw i Rachunkowości
Uniwersytet Lüneburg	Lehrstuhl für Rechnungswesen und Steuer	Katedra Rachunkowości i Podatków
Uniwersytet Humboldta Berlin	Institut Rechnungswesen und Wirtschaftsprüfung	Instytut Rachunkowości i Rewizji Gospodarczej
Uniwersytet Dortmund	Lehrstuhl Internationale Rechnungslegung und Wirtschaftsprüfung	Katedra Rachunkowości Międzynarodowej i Rewizji Gospodarczej
Uniwersytet Erlagen – Nürnberg	Lehrstuhl Rechnungswesen und Prüfungswesen	Katedra Rachunkowości i Kontroli
Uniwersytet Bayreuth	Lehrstuhl für Internationale Rechnungslegung	Katedra Rachunkowości Międzynarodowej
Uniwersytet Techniczny Berlin	Lehrstuhl für Controlling und Rechnungswesen	Katedra Controllingu i Rachunkowości
Uniwersytet Bremen	Lehrstuhl für Allgemeine Betriebswirtschaftslehre, insbesondere Unternehmensrechnung und Controlling	Katedra Ekonomiki Przedsiębiorstw, Rachunkowości Przedsiębiorstw i Controllingu

Źródło: opracowano na podstawie: www.google.de/?gws_rd=ssl#q=lehrstuhl+rechnungswesen, dostęp: 20.10.2014.

Z przeglądu nazw 16 jednostek zajmujących się rachunkowością wynika, że tylko w 2 przypadkach jest to instytut, a w pozostałych katedra. Na żadnej uczelni w nazwie instytutu / katedry rachunkowości nie występuje wyłącznie słowo „rachunkowość”. Zawsze jest ono połączone z np. z controllingiem, ekonomiką przedsiębiorstw, podatkami, rewizją gospodarczą. Najczęściej jest powiązane z rewizją gospodarczą (3 jednostki). W 2 przypadkach w nazwie katedry występuje rachunkowość międzynarodowa, a w 4 przypadkach pojawia się controlling. Instytuty rachunkowości i rewizji gospodarczej są na uniwersytecie w Monachium i Uniwersytecie Humboldta w Berlinie. Na Uniwersytecie w Bremie w nazwie katedry, która prowadzi zajęcia z rachunkowości, nie występuje słowo *Rechnungswesen*.

Kierunki studiów I i II stopnia oraz przedmioty wykładane w instytutach i katedrach rachunkowości na wybranych uczelniach niemieckich podano w tab. 2–5.

Tabela 2. Kierunki studiów i przedmioty z zakresu rachunkowości na Uniwersytecie w Poczdamie (Wydział: Wirtschafts- und sozialwissenschaftliche Fakultät, Institut/Katedra: Lehrstuhl für Rechnungswesen und Wirtschaftsprüfung)

Kierunki na studiach I stopnia	Kierunki na studiach II stopnia
<p>Bachelor of Science</p> <ul style="list-style-type: none"> – Betriebswirtschaftslehre (ekonomika i organizacja przedsiębiorstw) – Volkswirtschaftslehre (ekonomia) – Politik und Wirtschaft (polityka i gospodarka) – Wirtschaftsinformatik (informatyka gospodarcza) <p>Bachelor of Arts</p> <ul style="list-style-type: none"> – Politik und Verwaltung (polityka i zarządzanie) – Politik, Verwaltung und Organisation (polityka, zarządzanie i organizacja) – Soziologie (socjologia) – Interdisziplinäre Russlandstudien (interdyscyplinarne studia o Rosji) 	<p>Master (konsekwentiv) – kontynuacja licencjatu</p> <p>Master of Science</p> <ul style="list-style-type: none"> – Betriebswirtschaftslehre (ekonomika i organizacja przedsiębiorstw) – Volkswirtschaftslehre (ekonomia) – Wirtschaftsinformatik und Electronic Government (informatyka gospodarcza i e-administracja) <p>Master of Arts</p> <ul style="list-style-type: none"> – Politikwissenschaft (nauki polityczne) – Verwaltungswissenschaft (nauki o zarządzaniu) – Internationale Beziehungen (stosunki międzynarodowe) – Soziologie (socjologia) – Deutsch-Russischer Master of Arts Verwaltungswissenschaft (nauki o zarządzaniu – studia niemiecko-rosyjskie) – Master of Military Studies (studia militarne) <p>Master (weiterbildend) – magisterskie uzupełniające (dla osób z licencjatem z innego kierunku)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Master of Public Management (zarządzanie publiczne) – Master of Economics and Business (ekonomia i biznes) – Master of Business Administration (MBA) – Master of European Governance and Administration (zarządzanie i administracja europejska) – Master of Arts Schulmanagement (zarządzanie oświatą)
Przedmioty na studiach I stopnia	Przedmioty na studiach II stopnia
<ul style="list-style-type: none"> – Buchführung (księgowość) – Konzernrechnungslegung und Internationale Rechnungslegung (rachunkowość koncernów i rachunkowość międzynarodowa) – Einführung in den Jahresabschluss (wprowadzenie do zamknięcia rocznego) – Corporate Governance (nadzór właścicielski) 	<ul style="list-style-type: none"> – Externe Rechnungslegung (rachunkowość zarządcza) – Prüfungstechnik (techniki badania) – Forschungsseminar – Ausgewählte Probleme aus Rechnungswesen und Wirtschaftsprüfung (seminarium: wybrane problemy rachunkowości i rewizji finansowej) – Prüfungsverhalten und Prüfungseffektivität (procedury i efektywność audytu)

Tabela 3. Kierunki studiów i przedmioty z zakresu rachunkowości na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie (Wydział: Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät, Instytut / Katedra: Institut der Rechnungs-wesen und Wirtschaftsprüfung (Institute of Accounting and Auditing))

Kierunki na studiach I stopnia	Kierunki na studiach II stopnia
Bachelor of Science – Betriebswirtschaftslehre (ekonomika i organizacja przedsiębiorstw) – Volkswirtschaftslehre (ekonomia)	Master of Science – Betriebswirtschaftslehre (ekonomika i organizacja przedsiębiorstw) – Volkswirtschaftslehre (ekonomia) – Wirtschaftsinformatik (informatyka gospodarcza) – Economics and Management Science (nauki ekonomiczne i zarządzanie) – Statistics (statystyka)
Przedmioty na studiach I stopnia	Przedmioty na studiach II stopnia
Audyt menedżerski – Entwicklungstendenzen der Kostenrechnung (tendencje rozwojowe rachunku kosztów) – Controlling (controlling) – Seminar Rechnungswesen und Wirtschaftsprüfung (seminarium: rachunkowość i rewizja finansowa) – Kostenrechnung (rachunek kosztów) – Kostenmanagement (zarządzanie kosztami) Audyt finansowy – Internationale Rechnungslegung (rachunkowość międzynarodowa) – Praxis der Wirtschaftsprüfung (praktyka rewizji finansowej) – Seminar Rechnungswesen und Wirtschaftsprüfung (seminarium: rachunkowość i rewizja finansowa) – Konzernrechnungslegung und Unternehmenspublizität (rachunkowość koncernów i publikacje sprawozdań) – Grundlagen der Wirtschaftsprüfung (podstawy rewizji finansowej)	– Introduction to Financial Accounting (wprowadzenie do rachunkowości finansowej) – Accounting Research Seminar (seminarium: badania w rachunkowości) – Advanced Topics in Accounting and Auditing (wybrane zagadnienia z rachunkowości i rewizji finansowej) – Financial Statement Analysis (analiza sprawozdania finansowego) – Accounting Theory and Earnings Management (teoria rachunkowości i zarządzanie zyskiem) – Empirical Methods in Accounting and Finance (metody empiryczne w rachunkowości i finansach) – Financial Accounting (rachunkowość finansowa)

Na uczelniach (tab. 2–5) powtarzające się kierunki studiów to:

- Betriebswirtschaftslehre (BWL) – ekonomika i organizacja przedsiębiorstw,
- Volkswirtschaftslehre (VWL) – ekonomia.

Na kierunkach ekonomicznych najczęściej prowadzone są następujące przedmioty:

- Buchführung – księgowość,
- Jahresabschluss – zamknięcie roczne,
- Kostenrechnung – rachunek kosztów,
- Controlling – controlling,
- Internationale Rechnungslegung – rachunkowość międzynarodowa,
- Konzernrechnungslegung und Unternehmenspublizität – rachunkowość koncernów i publikacje sprawozdań,
- Kosten- und Leistungsrechnung – rachunek kosztów i wyników,
- Ertragsteuern – podatki dochodowe,
- Wirtschaftsprüfung – rewizja finansowa,
- Bilanzierung – sporządzanie bilansów.

Przedmioty na studiach magisterskich są często prowadzone w języku angielskim.

Tabela 4. Kierunki studiów i przedmioty z zakresu rachunkowości na Technicznym Uniwersytecie w Dreźnie (Wydział: Die Fakultät Wirtschaftswissenschaften, Instytut / Katedra: Lehrstuhl für betriebliches Rechnungswesen / Controlling)

Kierunki na studiach I stopnia	Kierunki na studiach II stopnia
<p>Bachelor of Science</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wirtschaftsinformatik (informatyka gospodarcza) – Wirtschaftsingenieurwesen (inżynieria gospodarcza) – Wirtschaftswissenschaften (nauki o gospodarce) 	brak oferty
Przedmioty na studiach I stopnia	Przedmioty na studiach II stopnia
<ul style="list-style-type: none"> – Kosten- und Leistungsrechnung (rachunek kosztów i wyników) – Buchführung (księgowość) – Jahresabschluss (zamknięcie roczne) – Investition / Finanzierung (inwestycje / finansowanie) – Grundlagen Controlling (podstawy controllingu) – Finanzmanagement (Grundlagen) (zarządzanie finansami – podstawy) – Internationale Rechnungslegung (rachunkowość międzynarodowa) – Kostenorientierte Entscheidungen (decyzje w zakresie kosztów) – Ertragsteuern (podatki dochodowe) – Konzernrechnungslegung (rachunkowość koncernów) – Anwendung von SAP im Bereich des Controlling (zastosowanie SAP w obszarze controllingu) – Spezialfragen der Internationalen Rechnungslegung (wybrane zagadnienia rachunkowości międzynarodowej) – Finanzmathematik (matematyka finansowa) 	<ul style="list-style-type: none"> – Jahresabschlussanalyse (analiza rocznych sprawozdań finansowych) – Cost Management Methods (metody zarządzania kosztami) – Advanced International Financial Reporting (zaawansowana międzynarodowa sprawozdawczość finansowa) – Wertpapiermanagement (zarządzanie papierami wartościowymi) – Asset Management (zarządzanie aktywami) lub – Derivate und Risikomanagement (derywaty i zarządzanie ryzykiem) – Strategisches Controlling (controlling strategiczny) – Quality and Time Management Methods (metody zarządzania czasem i jakością) – Cost Management Methods (metody zarządzania kosztami) – Unternehmensbewertung und Unternehmenswertorientiertes Controlling (wycena przedsiębiorstw i controlling wartości przedsiębiorstw) – Analysearbeit (Strategische Analyse, Kennzahlenanalyse, Unternehmensbewertung, Risikobewertung) (prace analityczne: analiza strategiczna, analiza wskaźnikowa, wycena przedsiębiorstwa, wycena ryzyka) – Management immaterielle Ressourcen (zarządzanie wartościami niematerialnymi) – Capital Markets (rynek kapitałowy) – Mergers & Acquisitions (fuzje i przejęcia) – Handelsrechtliche Rechnungslegung (kodeksowe interpretacje rachunkowości) – Regulierung und Ökonomie der Rechnungslegung (regulacje i ekonomia rachunkowości) – Unternehmensbesteuerung (opodatkowanie przedsiębiorstw) – Controlling im Gesundheitswesen (controlling w ochronie zdrowia) – Corporate Risk Management (zarządzanie ryzykiem w korporacjach) – Strategisches Management im Investitionsgüterbereich (zarządzanie strategiczne w sektorze dóbr kapitałowych)

ORGANIZACJA STUDIÓW Z ZAKRESU RACHUNKOWOŚCI

Na potrzeby oceny przygotowania organizacyjnego studiów dokonano przeglądu stron internetowych wybranych uczelni. Szczegółowość opisu jest różna. W niektórych przypadkach opis jest obszerny, a niekiedy bardzo uproszczony. Dla zobrazowania dobrego przygotowania organizacyjnego podano przykłady Uniwersytetu Technicznego w Berlinie i Uniwersytetu w Bremie.

Na stronach internetowych Uniwersytetu Technicznego w Berlinie już na początku semestru zimowego 2014/2015 zaprezentowano organizację studiów dla przedmiotu rachunkowość finansowa i zarządzanie. Pierwszy wykład odbył się 16.10.2014 r., a pierwsze ćwiczenia – 23.10.2014 r. Konwersatoria z rachunkowości rozpoczynały się 27.10.2014 r. Zapisy na konwersatoria odbywają się w sekretariacie katedry. Terminy egzaminów były ustalone na początku semestru:

- I termin – 18.02.2015 r. w godz. 9–11,
- II termin – 26.03.2015 r. w godz. 15–18.

Zapisy na egzaminy odbywają się elektronicznie. Skrypty są do kupienia od 16.10.2014 r. w sekretariacie.

Już w październiku 2014 r. były znane terminy egzaminów w lutym i marcu 2015 r.

Na stronach internetowych Uniwersytetu w Bremie opublikowano sylabusy przedmiotów na kierunku BWL (Allgemeine Betriebswirtschaftslehre), na którym występuje przedmiot rachunkowość i zamknięcie roczne (Rechnungswesen und Abschluss). Przedmiot ten jest przewidywany jako obowiązkowy na pierwszym semestrze studiów licencjackich. Obciążenie godzinowe z tego przedmiotu jest następujące:

– wykład (14 x 2 godz.)	28 godz.
– ćwiczenia (14 x 2 godz.)	28 godz.
– konwersatorium (tutorium) (14 x 2 godz.)	28 godz.
– przygotowanie do zajęć	62 godz.
– studia literaturowe	62 godz.
– przygotowanie do egzaminu	<u>62 godz.</u>
Razem	270 godz.

Zaprezentowano cel i zakres przedmiotu, literaturę oraz kierunki studiów, na których przedmiot jest prowadzony. Przedmiot jest obowiązkowy w jednolitym programie na czterech kierunkach studiów. Na wykładzie dla czterech kierunków jest obecnych ok. 200 studentów. Obecność wynosi prawie 100%.

Na czwartym semestrze na tym uniwersytecie przedmiot rachunkowość prowadzony jest jako przedmiot specjalizacyjny. Obciążenia godzinowe z tego przedmiotu są następujące:

– prezentacje (14 x 4 godz.)	56 godz.
– przygotowanie do zajęć	140 godz.
– studia literaturowe	112 godz.
– przygotowanie do egzaminu	<u>52 godz.</u>
Razem	360 godz.

Przedmiot jest obowiązkowy na trzech kierunkach studiów w jednolitym programie. Jak wynika z obciążenia godzinowego, są to głównie prezentacje indywidualne na zadany temat.

Formami sprawdzenia umiejętności studentów są:

- egzamin,
- referat,
- praca domowa,

- egzamin ustny,
- portfolio,
- e-egzamin.

Jeżeli formą sprawdzenia umiejętności jest egzamin, wyznacza się czas jego trwania w minutach.

Pomimo różnic w programach studiów zauważa się, że wszystkie uniwersytety przygotowały syllabusy zgodnie z wytycznymi konwencji bolońskiej.

WYMIAR GODZINOWY I PUNKTY ECTS DLA PRZEDMIOTÓW Z ZAKRESU RACHUNKOWOŚCI

Sugerowany nakład pracy studenta i odpowiadającą mu liczbę punktów ECTS dla przedmiotów z zakresu rachunkowości, oferowanych na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie, na studiach licencjackich przedstawia tab. 5. Programy studiów zaprezentowane w internecie mają różny zakres i różną formę graficzną, co utrudnia dokładną analizę.

Tabela 5. Wymiar godzinowy, forma zajęć i punkty ECTS dla przedmiotów z zakresu rachunkowości na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie

Przedmioty na I stopniu	Forma zajęć	Nakład pracy studenta [godz.]	Punkty ECTS
Tendencje rozwojowe rachunku kosztów	wykład	udział w zajęciach: 30 przygotowanie do zajęć: 30 przygotowanie do egzaminu: 30	3
Controlling	wykład	udział w zajęciach: 30 przygotowanie do zajęć: 30 przygotowanie do egzaminu: 30	3
Seminarium: rachunkowość i rewizja finansowa	seminarium	udział w zajęciach: 30 studia literaturowe: 30 przygotowanie, prezentacja i obrona pracy seminaryjnej: 120	6
Rachunek kosztów	wykład	udział w zajęciach: 30 przygotowanie do zajęć: 30 przygotowanie do egzaminu: 30	3
Zarządzanie kosztami	wykład	udział w zajęciach: 30 przygotowanie do zajęć: 30 przygotowanie do egzaminu: 30	3
Rachunkowość międzynarodowa	wykład / / ćwiczenia	udział w wykładach: 30 udział w ćwiczeniach: 15 przygotowanie do zajęć: 30 studia literaturowe: 30 przygotowanie do egzaminu: 30	4,5
Praktyka rewizji finansowej	wykład / / ćwiczenia	udział w wykładach: 30 udział w ćwiczeniach: 15 przygotowanie do zajęć: 30 studia literaturowe: 30 przygotowanie do egzaminu: 30	4,5
Rachunkowość koncernów i publikacje sprawozdań	wykład / / ćwiczenia	udział w wykładach: 30 udział w ćwiczeniach: 15 przygotowanie do zajęć: 30 studia literaturowe: 30 przygotowanie do egzaminu: 30	4,5
Podstawy rewizji finansowej	wykład / / ćwiczenia	udział w wykładach: 30 udział w ćwiczeniach: 15 przygotowanie do zajęć: 30 studia literaturowe: 30 przygotowanie do egzaminu: 30	4,5

Źródło: Winiarska i Krok (2014).

PODSUMOWANIE

Organizacja studiów w Polsce i w Niemczech jest ukształtowana zgodnie z konwencją bolońską. Jest to trzystopniowy proces studiowania (licencjat, magisterium, doktorat). Na uczelniach obowiązują sylabusy do każdego przedmiotu, z podaniem punktów ECTS.

W Niemczech programy studiów są wyznaczone przez władze landów, na podstawie delegacji uprawnień przez Ministerstwo Edukacji i Kultury. W programach są określone moduły, do których przypisane są konkretne przedmioty. Konspekty wykładów i ćwiczeń na ogół są dostępne w internecie przed zajęciami, aby studenci mogli na ich podstawie przygotować się do zajęć. Obecność na zajęciach nie jest sprawdzana, ale wynosi niemal 100%.

Na uczelniach niemieckich specyficznym rozwiązaniem są seminaria naukowe, na których prezentowane są opracowania przygotowane przez studentów, wokół których toczy się dyskusja uczestników. Czynne uczestnictwo w seminariach sprawia, że niemieccy studenci są lepiej przygotowani do wystąpień niż polscy.

Oceniając programy studiów w Niemczech, można zauważyć mniejszą liczbę przedmiotów. Szczegółowa analiza sylabusów wskazuje jednak, iż treści nauczania w obu krajach są podobne. W Polsce struktura przedmiotów z rachunkowości jest znacznie bardziej rozdrobniona. Zdarza się, że jeden przedmiot w Niemczech pod względem treści odpowiada czterem przedmiotom w Polsce. Łączna liczba godzin bezpośredniego kontaktu studentów z wykładowcą w Polsce i w Niemczech jest zbliżona. Jednak całkowity nakład pracy studenta w celu opanowania treści z przedmiotów z rachunkowości jest znacznie większy w Niemczech niż w Polsce. Studenci niemieccy większą część wiedzy i umiejętności nabywają w ramach pracy indywidualnej w domu. Na uczelniach niemieckich od studenta jest wymagana większa samodzielność, rozumiana jako świadomość celu i sposobu uczenia się. Dzięki dużej liczbie obowiązkowych prezentacji i konwersatoriów studenci niemieccy są lepiej przygotowani do wystąpień, nie boją się publicznych prezentacji, chętnie konfrontują swoją wiedzę na forach publicznych. W czasie studiów znaczna część studiujących w ramach wymian studenckich korzysta z wyjazdów zagranicznych na studia lub praktyki, gdzie pogłębia umiejętności praktyczne i doskonalą znajomość języka angielskiego.

PIŚMIENNICTWO

Akkreditierungsrat, www.akkreditierungsrat.de, dostęp: 25.04.2014.

DAAD, www.daad.pl/pl/09211, dostęp: 25.04.2014.

Gos. W., Hońko S., Martyniuk T. 2012. Standaryzacja efektów nauczania rachunkowości w wyższych uczelniach w świetle Krajowych Ram Kwalifikacji. Toruń, Wydaw. Nauk. UMK.

Hochschulrahmengesetz. 1999, www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/hrg/gesamt.pdf, dostęp: 25.04.2014.

Humboldt-Universität zu Berlin, <https://enim.wiwi.hu-berlin.de>, dostęp: 30.10.2014.

Kulturministerkonferenz. 1998. Einführung eines Akkreditierungsverfahrens für Bachelor-/Bakkalaureus- und Master-/Magisterstudiengänge, www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/1998/1998_12_03-Bachelor-Master-Akkred.pdf, dostęp: 25.04.2014.

Kulturministerkonferenz. 2004. Rahmenvorgaben für die Einführung von Leistungspunkten und die Modularisierung von Studiengängen, www.kmk.org/fileadmin/pdf/PresseUndAktuelles/2000/module.pdf, dostęp: 25.04.2014.

- Qualifikationsrahmen für Deutsche Hochschulabschlüsse.** 2005. www.akkreditierungsrat.de/fileadmin/Seiteninhalte/KMK/Vorgaben/KMK_Qualifikationsrahmen_aktuell.pdf, dostęp: 25.04.2014.
- Seria Focus. Struktury systemów szkolnictwa wyższego w Europie 2006/07. Proces boloński: kierunki rozwoju w poszczególnych krajach.** 2008. Warszawa, [b.w.].
- Technische Universität Dresden.** 2014. <http://tu-dresden.de>, dostęp: 25.04.2014.
- Universität Potsdam.** 2014. www.uni-potsdam.de, dostęp: 25.04.2014.
- Winiarska K.** 2010. Ocena treści kształcenia na kierunku „Finanse i Rachunkowość” w wybranych uczelniach w Polsce. Zesz. Teoret. Rachun. 56(112), 295–306.
- Winiarska K., Krok E.** 2014. Nauczanie rachunkowości w szkołach wyższych w Niemczech. Zesz. Teoret. Rachun. 79(135), 199–213.
- Zarzycka E.** 2014. Kształcenie w obszarze rachunkowości zarządczej/controllingu na studiach I i II stopnia na kierunku Finanse i Rachunkowość w Polsce. Zesz. Teoret. Rachun. 79(135), 215–233.

